YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

5 päivänä lokakuuta 2004 *

Asiassa C-442/02,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Conseil d'État (Ranska) on esittänyt 6.11.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 5.12.2002, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

CaixaBank France

vastaan

Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie,

Banque fédérale des banques populaires ym:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann, J.-P. Puissochet ja J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari) sekä tuomarit R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, R. Silva de Lapuerta ja K. Lenaerts,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Múgica Arzamendi,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.11.2003 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— CaixaBank France, edustajinaan avocat M. Dany ja administrateur directeur général G. Castello,

— Banque fédérale des banques populaires ym., edustajanaan avocat ja barrister A. Barav,

— Ranskan tasavalta, asiamiehinään R. Abraham, G. de Bergues, D. Petrausch ja F. Alabrune,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Patakia ja G. Zavvos,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.3.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 43 artiklan tulkintaa.

Kansallinen lainsäädäntö

2 Code monétaire et financier -nimisen lain (raha- ja talousasioista annettu laki) L. 312-3 §:ssä, sellaisena kuin sitä on sovellettava nyt esillä olevassa asiassa, todetaan seuraavaa:

"Ellei toisin säädetä, luottolaitokset, jotka vastaanottavat yleisöltä varoja avistatileille tai alle viiden vuoden pituisille talletuksille, eivät saa millään tavoin maksaa näille varoille korkoa, joka ylittää pankki- ja rahoitusalan sääntelykomitean määräyksessä vahvistetun tai talousasioista vastaavan ministerin vahvistaman koron."

3 Pankki- ja rahoitusalan sääntelykomitean määräyksessä nro 86-13, joka on vahvistettu talous- ja raha-asioista vastaavan ministerin 14.5.1986 antamalla asetuksella (Journal officiel de la République française 15.5.1986, s. 6330), kielletään maksamasta korkoa avistatileille.

4 Edellä mainittua kieltoa sovelletaan Ranskassa asuvien henkilöiden — olipa heidän kansalaisuutensa mikä tahansa — avaamiin euromääräisiin avistatileihin.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

5 CaixaBank France -niminen Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö (jäljempänä CaixaBank), jonka pääkonttori on Ranskassa ja joka on Caixa Holding -nimisen Espanjan oikeuden mukaan perustetun yhtiön, jonka pääkonttori on Espanjassa ja joka omistaa Caixa-konsernin osakkuudet kyseisellä nimellä Espanjaan ja muihin Euroopan unionin valtioihin sijoittautuneissa luottolaitoksissa, tytäryhtiö, markkinoi Ranskassa avistatiliä, jolle maksetaan kahden prosentin vuosikorkoa 1 500 euron talletuskannasta lukien. Pankki- ja rahoitusalan komitean 16.4.2002 tekemällä päätöksellä CaixaBankia yhtäältä kiellettiin tekemästä uusia sopimuksia Ranskassa asuvien henkilöiden kanssa sellaisista euromääräisistä avistatileistä, joille maksetaan korkoa, ja toisaalta määrättiin purkamaan jo tehtyihin sopimuksiin sisältyvät määräykset, joiden mukaan tällaisille tileille maksetaan korkoa.

6 CaixaBank teki kyseisestä päätöksestä kassaatiovalituksen Conseil d'État'han, joka päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Rajoittaako se sijoittautumisvapautta, että jäsenvaltio on kieltänyt sen alueelle laillisesti sijoittautuneita pankkeja maksamasta korkoa avistatalletuksille ja muille takaisin maksettaville varoille, kun otetaan huomioon, että 20.3.2000

annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2000/12/EY ei säädetä tästä mitään?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, millaisilla yleistä etua koskevilla syillä tällainen rajoitus voitaisiin mahdollisesti osoittaa perustelluksi?"

Ennakkoratkaisukysymykset

7 Heti alkuun on korostettava, että luottolaitosten liiketoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta 20 päivänä maaliskuuta 2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/12/EY (EYVL L 126, s. 1) ei sovellu pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tapaukseen etenkin siltä osin kuin kyseinen direktiivi ei koske sellaisten CaixaBankin kaltaisten yhtiöiden sijoittautumista koskevia rajoituksia, jotka käyttävät sijoittautumisoikeutta jäsenvaltiossa toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden luottolaitosten tytäryhtiöinä.

8 Kansallinen tuomioistuin pyytää kysymyksillään vastausta lähinnä siihen, onko EY 43 artikla esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa luottolaitosta, joka on toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen yhtiön tytäryhtiö, kielletään maksamasta korkoa ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa asuvien henkilöiden avaamille euromääräisille avistatileille.

9 EY 43 ja EY 48 artiklassa turvattu sijoittautumisoikeus kuuluu sekä luonnollisille henkilöille, jotka ovat yhteisön jäsenvaltion kansalaisia, että viimeksi mainitussa määräyksessä tarkoitetuille oikeushenkilöille. Sijoittautumisoikeuteen kuuluu, ellei erityisistä poikkeuksista ja edellytyksistä muuta johdu, oikeus ryhtyä harjoittamaan

ja harjoittaa jokaisen muun jäsenvaltion alueella kaikenlaista itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa yrityksiä ja harjoittaa yritystoimintaa sekä oikeus perustaa kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä (ks. erityisesti asia C-255/97, Pfeiffer, tuomio 11.5.1999, Kok. 1999, s. I-2835, 18 kohta).

10 CaixaBankin kaltaisen yhtiön oikeudellinen tilanne kuuluu EY 43 artiklan määräysten nojalla yhteisön oikeuden soveltamisalaan.

11 EY 43 artiklassa velvoitetaan poistamaan sijoittautumisvapauden rajoitukset. Tällaisina rajoituksina on pidettävä kaikkia toimia, joilla kielletään kyseisen vapauden käyttäminen, haitataan sitä tai tehdään se vähemmän houkuttelevaksi (ks. mm. asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995, Kok. 1995, s. I-4165, 37 kohta; asia C-108/96, Mac Quen ym., tuomio 1.2.2001, Kok. 2001, s. I-837, 26 kohta ja asia C-79/01, Payroll ym., tuomio 17.10.2002, Kok. 2002, s. I-8923, 26 kohta).

12 Ranskan lainsäädännössä säädetyn kaltainen kielto maksaa korkoa avistatileille merkitsee muihin jäsenvaltioihin kuin Ranskan tasavaltaan sijoittautuneille yhtiöille vakavaa estettä harjoittaa niiden toimintaa tytäryhtiön välityksellä viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa, ja kyseinen este vaikuttaa niiden pääsyyn markkinoille. Kyseistä kieltoa on näin ollen tarkasteltava EY 43 artiklassa tarkoitettuna rajoituksena.

13 Mainittu kielto näet haittaa sellaisia luottolaitoksia, jotka ovat ulkomaisten yhtiöiden tytäryhtiöitä, kun ne keräävät pääomia yleisöltä, koska sillä suljetaan niiltä pois mahdollisuus harjoittaa maksamalla avistatileille korkoa tehokkaampaa kilpailua sellaisten luottolaitosten kanssa, jotka ovat perinteisesti sijoittautuneet sijoittautumisjäsenvaltioon, joilla on laaja konttoriverkosto ja joilla on näin ollen mainittuja tytäryhtiöitä paremmat mahdollisuudet kerätä pääomia yleisöltä.

14 Kun luottolaitokset, jotka ovat ulkomaisen yhtiön tytäryhtiöitä, pyrkivät tulemaan jäsenvaltion markkinoille, kilpailun harjoittaminen avistatileille maksettavan korkokannan avulla on siten yksi tämän tavoitteen kannalta kaikkein tehokkaimmista menetelmistä. Tällaisella kiellolla vaikeutetaan näin ollen näiden luottolaitosten pääsyä markkinoille.

15 Vaikka Ranskan hallitus on suullisessa käsittelyssä todennut, että on olemassa sellaisia avistatileihin verrattavia tilimuotoja, kuten 15 päivän määräaikaistalletukset, joita koronmaksukielto ei koske ja jotka ovat vaikuttaneet osaltaan siihen, että CaixaBankin kaltaiset luottolaitokset voivat kilpailla ranskalaisten luottolaitosten kanssa varojen keräämisessä yleisöltä ja nostamaan markkinaosuuksiaan Ranskassa, Ranskan hallitus on kuitenkin myöntänyt, että kyseisiin tileihin ei avistatileistä poiketen liity mahdollisuutta käyttää pankkikortteja tai shekkejä. Kyseinen kielto haittaa näin ollen CaixaBankin kaltaisia luottolaitoksia, kun ne keräävät pääomia yleisöltä, eikä tätä seikkaa sellaisten muiden tilimuotojen olemassaolo, joissa oleville talletuksille maksetaan korkoa, voi korjata.

16 Kyseisten tytäryhtiöiden toiminnan harjoittamista ja niiden kehittämistä koskeva rajoitus, joka perustuu riidanalaiseen kieltoon, on merkittävä varsinkin kun tiedetään, että talletusten vastaanottaminen yleisöltä ja luottojen myöntäminen kuuluvat luottolaitosten perustoimintoihin (ks. vastaavasti etenkin direktiivin 2000/12 1 artiklan 1 kohta ja liite I).

17 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että kun tällaista toimea sovelletaan henkilöihin tai yrityksiin, jotka harjoittavat toimintaa vastaanottavan jäsenvaltion alueella, kuten pääasiassa, toimi voi olla perusteltu, kun se vastaa yleiseen etuun liittyviä pakottavia syitä, kunhan se on omiaan takaamaan sillä tavoiteltavan päämäärän toteutumisen ja kunhan sillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi (ks. mm. asia C-424/97, Haim, tuomio 4.7.2000, Kok. 2000, s. I-5123, 57 kohta; em. asia Mac Quen ym., tuomion 26 kohta ja asia C-439/99, komissio v. Italia, tuomio 15.1.2002, Kok. 2002, s. I-305, 23 kohta).

18 Näin ollen on selvitettävä, täyttävätkö Ranskan hallituksen esittämät perustelut nämä edellytykset.

19 Ranskan hallitus vetoaa riidanalaisesta säännöksestä seuraavan sijoittautumisvapautta koskevan rajoituksen perustelemiseksi kuluttajansuojaan ja säästämisen kannustamiseen keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

20 Sen mukaan ensinnäkin pääasiassa kyseessä oleva kielto on välttämätön peruspankkipalveluiden vastikkeettomuuden säilyttämiseksi. Avistatileille maksettavan koron käyttöön ottaminen merkitsee huomattavaa lisäystä käyttökuluihin, joista vastaavat pankit, jotka hyvityksen saadakseen nostavat sellaisista eri pankkipalveluista, joita tällä hetkellä tarjotaan vastikkeettomasti ja joita ovat etenkin sekkien asettaminen, perittäviä maksuja ja palkkioita.

21 On kuitenkin korostettava, että vaikka kuluttajansuoja on yksi niistä pakottavista vaatimuksista, joilla EY:n perustamissopimuksessa taattua perustavanlaatuista vapautta koskevat rajoitukset on mahdollista perustella, pääasiassa kyseessä oleva kielto, vaikka se loppujen lopuksi merkitsisi kuluttajalle tiettyjä etuja, on kuitenkin toimi, jolla ylitetään se, mikä on tarpeen mainitun tavoitteen saavuttamiseksi.

22 Vaikka näet oletetaan, että avistatileille maksettavaa korkoa koskevan kiellon poistaminen johtaa kuluttajan kannalta väistämättä siihen, että peruspankkipalvelujen kustannukset nousevat tai sekeistä peritään maksuja, voitaisiin ajatella erityisesti, että kuluttajan olisi mahdollista valita joko sellainen avistatili, jolle ei makseta korkoa, jolloin tietyt peruspankkipalvelut säilyvät vastikkeettomina, tai sellainen avistatili, jolle maksetaan korkoa, jolloin luottolaitoksella on mahdollisuus vaatia maksua siihen saakka vastikkeettomina tarjotuista pankkipalveluista, kuten sekkien asettamisesta.

23 Siltä osin kuin tämän jälkeen on kyse Ranskan viranomaisten pyrkimyksestä rohkaista säästämistä pitkällä aikavälillä, on korostettava, että vaikka kielto maksaa korkoa avistatileille on tosin omiaan kannustamaan keskipitkän ja pitkän aikavälin säästämiseen, se on kuitenkin toimi, jolla ylitetään se, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.

24 Edellä mainitut seikat huomioon ottaen ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava, että EY 43 artikla on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa luottolaitosta, joka on toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen yhtiön tytäryhtiö, kielletään maksamasta korkoa sellaisille euromääräisille avistatileille, jotka ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa asuvat henkilöt ovat avanneet.

Oikeudenkäyntikulut

25 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Muille kuin edellä mainituille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 43 artikla on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa luottolaitosta, joka on toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen yhtiön tytäryhtiö, kielletään maksamasta korkoa sellaisille euromääräisille avistatileille, jotka ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa asuvat henkilöt ovat avanneet.

Allekirjoitukset